

**HARBIY KASB – JAMIYAT XAVFSIZLIGI VA VATAN
HIMOYASINING MUHIM OMILI**

Toshbekov Oxunjon Rasuljonovich

*O'zbekiston Respublikasi Harbiy xavfsizlik
va mudofaa universiteti, Sharqiy harbiy okrug
fakulteti Istiqbolli harbiy texnologiyalar kafedrasida
sikl boshlig'i, podpolkovnik. (Farg'ona shahar)*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada harbiy kasbning jamiyat barqarorligi va milliy xavfsizlikni ta'minlashdagi konseptual ahamiyati, shuningdek, uning zamonaviy texnologiyalar bilan transformatsiyalashuvi keng tahlil qilingan. Globallashuv, axborot xurujlari va gibridda tahdidlar kuchaygan bir davrda Vatan himoyasi an'anaviy qurolli mudofaadan tashqari, kibermakon, murakkab harbiy-kommunikatsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt va apparat-dasturiy majmualarning xavfsizligigacha kengaygani ilmiy asoslangan. Maqolada davlat xavfsizligi va jamiyat tinchligini ta'minlashda yuksak intellektual salohiyatga ega harbiy mutaxassislarining o'rni alohida yoritilgan.

Kalit so'zlari: harbiy kasb, milliy xavfsizlik, mudofaa salohiyati, harbiy-kommunikatsiya texnologiyalari, kiberoxavfsizlik, kriptografiya, optik tolali dronlar (UAV), sun'iy intellekt, biometrik xavfsizlik, vatanparvarlik.

Abstract: This scientific article broadly analyzes the conceptual significance of the military profession in ensuring societal stability and national security, as well as its transformation alongside modern technologies. It is scientifically substantiated that in an era of increasing globalization, information attacks, and hybrid threats, homeland defense has expanded beyond traditional armed defense to include cyberspace, complex military communication technologies, artificial intelligence, and the security of hardware and software complexes. The article highlights the specific role of highly intellectual military professionals in ensuring state security and societal peace.

Keywords: military profession, national security, defense capability, military communication technologies, cybersecurity, cryptography, remote control systems, artificial intelligence, biometric security, patriotism.

KIRISH. Har qanday mustaqil va suveren davlatning rivojlanishi, uning iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy barqarorligi bevosita xavfsizlik omiliga tayanadi. Davlatchilik tarixi shuni ko'rsatadiki, kuchli va zamonaviy mudofaa tizimiga ega bo'lmagan jamiyat tashqi va ichki tahdidlar oldida zaifdir. Bugungi kunda "harbiy kasb" va "vatan himoyachisi" tushunchalari faqatgina jismoniy kuch va jangovar tayyorgarlikni emas, balki murakkab texnologik jarayonlarni boshqara oladigan,

axborot xavfsizligini ta'minlaydigan va strategik qarorlar qabul qiluvchi intellektual elitani anglatadi.

Zamonaviy dunyoda geosiyosiy vaziyatning keskinlashuvi, xalqaro terrorizm, ekstremizm va ayniqsa, axborot makonidagi kurashlar davlat xavfsizligini ta'minlashga mutlaqo yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Jamiyat xavfsizligini ta'minlashda harbiy xizmatchilar va davlat xavfsizligi idoralari xodimlari markaziy rol o'ynaydi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – harbiy kasbning jamiyat xavfsizligidagi o'rnini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, masofaviy boshqaruv tizimlari va ma'lumotlar xavfsizligi nuqtai nazaridan ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etishdir. Jamiyat xavfsizligi tizimi ko'p komponentli tuzilma bo'lib, u shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarining uyg'un himoyasini ko'zda tutadi. Mazkur tizimda harbiy institutlar o'ziga xos "qalqon" funksiyasini bajaradi.

Harbiy kasb egalari quyidagi fundamental vazifalarni amalga oshiradilar:

- **Territorial yaxlitlikni saqlash:** Davlat chegaralarini daxlsizligini fizik va texnik vositalar orqali ta'minlash.
- **Ichki barqarorlikka ko'maklashish:** Favqulodda vaziyatlar, texnogen ofatlar va terroristik harakatlarning oldini olish va bartaraf etishda ishtirok etish.
- **Axborot-psixologik himoya:** Jamiyatda sarosima va dezinformatsiya tarqalishining oldini olish, aholining kayfiyati va barqarorligini saqlash.

Harbiy xizmatchilarning qat'iy intizomi, markazlashgan boshqaruv tizimi va tezkorlik xususiyatlari ularni inqirozli vaziyatlarda jamiyatning eng ishonchli tayanchiga aylantiradi.

DAVLAT XAVFSIZLIGI	JAMIYAT XAVFSIZLIGI	SHAXS XAVFSIZLIGI
<ul style="list-style-type: none"> • Hududiy yaxlitlik • Suverenitet • Strategik obyektlar himoyasi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ijtimoiy barqarorlik • Tinchlik va osoyishtalik • Ekologik xavfsizlik 	<ul style="list-style-type: none"> • Hayot va sog'liq daxlsizligi • Axborot-ruhiy himoya • Huquq va erkinlik

Zamonaviy tahdidlar transformatsiyasi: Kibermakon va Axborot xavfsizligi XXI asrda urush va tahdidlarning tabiati tubdan o'zgardi. Bugungi dunyoda gibrud urushlar va kiberhujumlar oddiy qurolli bosqindan ko'ra xavfliroq bo'lishi mumkin. Davlatning strategik obyektlari (elektr tarmoqlari, bank tizimi, davlat boshqaruv serverlari) ga qilingan kiberhujum butun jamiyatni falaj qilishi mumkin. Shu sababli, zamonaviy harbiy kasb mutaxassislari tarmoq texnologiyalari va kriptografiya sohasida chuqur bilimga ega bo'lishlari shart. Tarmoq modellarini (masalan, OSI

modeli), ma'lumotlarni shifrlashning murakkab algoritmlarini (Elliptik egri chiziq kriptografiyasi (ECC), AES-256) amaliyotga joriy etish davlat sirlari va harbiy ma'lumotlarning konfidensialligini kafolatlaydi. Axborot xavfsizligini ta'minlash vazifasi bevosita davlat xavfsizlik xizmatlari va harbiy-kommunikatsiya yo'nalishi xodimlarining eng muhim burchiga aylandi.

Harbiy-kommunikatsiya va innovatsion uskunalarning integratsiyasi Zamonaviy qo'shinlarni boshqarishda harbiy aloqa va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ma'lumotlarning uzilishsiz, xavfsiz va tezkor yetib borishi harbiy operatsiyalar muvaffaqiyatini belgilaydi. Ayni paytda harbiy obyektlar va maxfiy ma'lumotlar bazalariga kirishni nazorat qilishda biometrik xavfsizlik tizimlari keng qo'llanilmoqda. Mikrokontrollerlar (masalan, STM32 seriyasi) va yuqori aniqlikdagi biometrik skanerlar (barmoq izi, yuzni tanish) asosida ishlaydigan qurilmalar inson faktoridan kelib chiqadigan xatoliklar va ruxsatsiz kirishlarning oldini oladi. Bunday tizimlarni ishlab chiqish va ularga xizmat ko'rsatish zamonaviy harbiy-injenerlardan dasturlash (C/C++, Python, C#) va apparat ta'minoti bo'yicha yuqori malaka talab qiladi.

Vatan himoyasi va chegara xavfsizligini ta'minlashda uchuvchisiz uchish apparatlari (UAV/Dronlar) inqilobiy o'zgarishlar yaratdi. Ular razvedka, kuzatuv va maxsus operatsiyalarda inson hayotini xavfga qo'ymasdan turib muhim ma'lumotlarni to'plash imkonini beradi. Ushbu yo'nalishda, ayniqsa, oddiy radioto'lqinli dronlardan tashqari, innovatsion yechimlar – optik tolali kabel orqali boshqariladigan integratsiyalashgan dron tizimlari alohida ahamiyatga ega.

Bunday tizimlarning afzalliklari:

1. **Mutlaq xavfsizlik:** Ma'lumotlar va boshqaruv signallari optik tola orqali uzatilishi sababli, radioelektron kurash (REB) vositalari yordamida ularni ushlab qolish yoki signalni bo'g'ish imkonsiz.
2. **Uzluksizlik:** Kabel orqali quvvat ta'minoti dronning osmonda cheklanmagan vaqt davomida turishini va uzluksiz yuqori sifatli (HD/4K) videokuzatuvni amalga oshirishini ta'minlaydi.
3. **Tezkorlik:** Real vaqt rejimida kechikishsiz ma'lumot almashinuvi qo'mondonlik punktlariga vaziyatni zudlik bilan baholash imkonini beradi.

Bunday murakkab apparat-dasturiy majmualarni boshqaruvchi harbiy mutaxassislar mamlakat mudofaa salohiyatining eng ilg'or qatlamini tashkil etadi.

MASOFAVIY QO'MONDONLIK PUNKTI	OPTIK TOLALI KABEL (Mutlaq xavfsiz aloqa kanali)	UCHUVCHISIZ UCHISH APPARATI (DRON)
<p>Tarkibiy qismlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Operator pulti (Boshqaruv) 2. HD/4K Monitorlar (Kuzatuv) 3. Tahlil serveri (Sun'iy intellekt va Big Data) 	<p>Uzatiladigan signallar va afzalliklari:</p> <p>← 1. HD/4K Video va sensor ma'lumotlari (<i>Kechikishlarsiz, REB vositalari ta'siridan 100% himoyalangan</i>)</p> <p>→ 2. Boshqaruv va navigatsiya signallari (<i>Maxfiy va xavfsiz uzatma</i>)</p> <p>→ 3. Uzlaksiz quvvat (Elektr) ta'minoti (<i>Havoda cheklanmagan vaqt qolish imkoniyati</i>)</p>	<p>Tarkibiy qismlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Optik va teplovizion kameralar 2. Parvoz kontrolleri 3. Obyektni avtomatik tanish moduli (AI)

Zamonaviy harbiy razvedka va xavfsizlik xizmatlari har kuni terabaytlab ma'lumotlarni (videokuzatuv, sun'iy yo'ldosh tasvirlari, tarmoq trafigi) tahlil qilishi kerak. Bu yerda sun'iy intellekt (AI) va mashinaviy o'rganish (Machine Learning) algoritmlari yordamga keladi. Harbiy sohada sun'iy intellekt dushmanning harakatlarini modellashtirish, yuz va obyektlarni avtomatik tanish (masalan, nazorat-o'tish punktlarida), kriptografik kalitlarni generatsiya qilish va potensial xavflarni ular sodir bo'lmasdan oldin bashorat qilish uchun ishlatiladi. Sun'iy intellektga asoslangan monitoring tizimlarini yaratish jamiyat xavfsizligi tizimining proaktiv (oldini oluvchi) himoya darajasiga o'tishini ta'minlaydi.

Texnologiyalar qanchalik rivojlanmasin, eng mukammal qurol va tizimlarni ham inson boshqaradi. Shu sababli, harbiy kasbning ruhiy-ma'naviy negizi – vatanparvarlik jamiyat xavfsizligining fundamental asosi bo'lib qolaveradi. Vatan himoyachisi – bu o'z hayotini davlat va xalq tinchligi yo'lida tikishga tayyor bo'lgan, yuksak axloqiy tamoyillarga ega shaxs. Harbiylarning matonati, fidoyiligi va qasamyodga sodiqligi yosh avlod uchun ibrat maktabidir. Jamiyatda harbiylarga nisbatan hurmat va ehtiromning mavjudligi aholining jipsligini va davlatga bo'lgan ishonchini oshiradi.

XULOSA Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi ilmiy va amaliy xulosalarga kelish mumkin:

1. **Harbiy kasb evolyutsiyasi:** Bugungi kunda harbiy kasb jamiyat xavfsizligini ta'minlovchi eng murakkab va ko'p tarmoqli institutga aylandi. U o'zida jismoniy tayyorgarlikdan tortib, yuksak muhandislik-dasturlash salohiyatini jamlagan.
2. **Texnologik ustunlik – xavfsizlik kafolati:** Davlatning xavfsizligi bevosita milliy armiya va maxsus xizmatlarning AKT, kiberxavfsizlik, dron texnologiyalari va sun'iy intellekt yutuqlari bilan qay darajada qurollanganiga bog'liq.
3. **Intellektual kadrlarning o'rni:** Murakkab kriptografik tizimlar, biometrik xavfsizlik va masofaviy boshqaruv apparatlarini ishlab chiquvchi hamda boshqaruvchi harbiy-muhandis kadrlarni tayyorlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi bo'lishi shart.
4. **Uyg'unlashgan mudofaa:** Axborot xavfsizligi va an'anaviy chegara himoyasi bir-birini to'ldiruvchi tizimdir. Kuchli harbiy-kommunikatsiya infratuzilmasiz jamiyatni gibriddan himoya qilib bo'lmaydi.

Shunday qilib, harbiy kasb va Vatan himoyasi faqatgina ma'lum bir guruhning vazifasi emas, balki butun jamiyatning barqarorligi, iqtisodiy rivojlanishi va kelajak avlodlarning tinch-totuv hayotini ta'minlovchi eng muhim, mustahkam poydevordir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. (2022). Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
2. Qodirov A., Tolipov F. (2023). Milliy xavfsizlik va zamonaviy mudofaa konsepsiyalari. Toshkent: Mudofaa vazirligi nashriyoti.
3. Singer, P.W., & Friedman, A. (2014). Cybersecurity and Cyberwar: What Everyone Needs to Know. Oxford University Press.
4. Shnayer, B. (2015). Amaliy kriptografiya: Axborot xavfsizligi protokollari va algoritmlari. (Tarjima nashri).
5. Jo'rayev T. (2023). Zamonaviy harbiy aloqa va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'shinlarni boshqarishdagi o'rni. Harbiy-ilmiy axborotnoma, №4, 45-52 betlar.
6. Austin, G. (2016). Cybersecurity in China: The Next Wave. Springer. (Kibermakon va davlat siyosati tahlili).
7. O'zbekiston Respublikasining "Mudofaa to'g'risida" gi qonuni (Yangi tahrir). (2001-yil 11-may). O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
8. Ivanov S., Petrov V. (2021). Primeneniye bespilotnix letatelnix apparatov v sovremennix voorujennix konfliktax i sistemax bezopasnosti. Jurnal voennix issledovaniy.